

Aan
Ziekenhuis St. Jansdal
t.a.v. [REDACTED]
Postbus 138
3840 AC Harderwijk

T (085) 4871265
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Notitie

Contactpersoon	Kenmerk	Status	Datum
[REDACTED]	22-594	definitief	28 september 2023

Betreft

Nader onderzoek vleermuizen St. Jansdalziekenhuis, Harderwijk

Aanleiding en doelstelling

Het St. Jansdalziekenhuis in Harderwijk is voornemens energetische verbeteringen aan te brengen aan de bebouwing. Omdat de werkzaamheden negatieve gevolgen kunnen hebben voor beschermde natuurwaarden, dient dit initiatief getoetst te worden aan het natuurbeschermingsrecht. In een eerdere fase is door Koolstra Natuuradvies een quickscan uitgevoerd. Hieruit bleek dat effecten op vleermuizen op voorhand niet waren uit te sluiten. Ecogroen is daarom gevraagd om aanvullend vleermuisonderzoek uit te voeren, om vast te stellen of vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het projectgebied aanwezig zijn. In voorliggende notitie zijn de gehanteerde werkwijze en de resultaten van het onderzoek beschreven. Op basis van de resultaten is bepaald welke vervolgstappen voor vleermuizen noodzakelijk zijn om het project in het kader van de wet natuurbescherming mogelijk te maken.

Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen

De werkzaamheden worden uitgevoerd aan enkele gevels van het St Jansdalziekenhuis in Harderwijk (figuur 1). Deze gevels vormen het projectgebied. De gevels worden energetisch verbeterd. Hiervoor wordt het buitenblad afgepeld, om deze te vervangen door geïsoleerde gevelplaten. Deze isolatiemaatregelen leveren een aanzienlijke energiebesparing op. Voor de werkzaamheden is een omgevingsvergunning noodzakelijk. Er is geen sprake van een bestemmingsplanwijziging.

Notitie

Figuur 1 Ligging te strippen gevels (in rood) van het St. Jansdalziekenhuis in Harderwijk. Bron achtergrond: PDOK, 2023. Bron inzet: BRT, 2023.

Werkwijze

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform het landelijke Vleermuisprotocol 2021¹. In het vleermuisprotocol is beschreven waar een vleermuisonderzoek (minimaal) aan moet voldoen om het gebruik van een (vaste) verblijfplaats door vleermuizen vast te kunnen stellen. Op basis van de eigenschappen van de bebouwing wordt de mogelijke aanwezigheid van laatvlieger, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis verwacht. De onderzoeksinspanning is daarom afgestemd op deze soorten. In deze situatie zijn zeven nachtelijke bezoeken uitgevoerd (tabel 1). Tussen de bezoeken dient conform het vleermuisprotocol -afhankelijk van het type bezoek- minimaal 10 tot 20 dagen te zitten. Specifiek gaat het om:

- Eén bezoek in de periode van november 2022 tot en met maart 2023, ten behoeve van winterzwermen. Twee uur na zonsondergang op een geschikt moment tijdens een koude-inval.
- Drie nachtelijke bezoeken in de periode half mei - half juli 2023 (waarvan één ronde in juni) gericht op kraam- en zomerverblijfplaatsen.
- Drie nachtelijke bezoeken in de periode half augustus tot eind september 2023 gericht op baltslocaties, paarverblijfplaatsen en zwermplaatsen.

¹ Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2020) Vleermuisprotocol 2021, gepubliceerd op 28 oktober 2020. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

Notitie

In het vleermuisprotocol is de vuistregel opgenomen dat een onderzoeker 75% van het onderzoeksgebied moet overzien om te kunnen zien waar vleermuizen in- of uitvliegen. Om hieraan te voldoen zijn tijdens het onderzoek naar kraam- en zomerverblijfplaatsen en de ochtendrondes tijdens het paarseizoen vijf personen ingezet. De middernachtbezoeken in het paarseizoen zijn uitgevoerd door twee personen. Tijdens het vorstzwermonderzoek is één persoon ingezet. De inzet tijdens het vorstzwermonderzoek en het middernachtbezoek in het paarseizoen kan lager dan de andere onderzoeken, omdat zwermgedrag en baltsgedrag van vleermuizen langer waarneembaar is.

Tijdens het bezoek op 19 mei mochten de onderzoekers het terrein niet op in het noordelijk deel van het projectgebied. Om die reden is op 24 mei een extra ronde uitgevoerd door twee personen om dit deel van het projectgebied te onderzoeken.

De onderzoeken zijn uitgevoerd tijdens gunstige weersomstandigheden: droog, niet te koud en nagenoeg windstil. Tijdens de onderzoeken is gebruik gemaakt van een batdetector (met opname functie), warmtebeeldcamera en zaklamp. Met een batdetector zijn vrijwel alle vleermuissoorten op naam te brengen.

Tabel 1 Inventarisatiemomenten vleermuisonderzoek St. Jansdalziekenhuis.

Datum	Tijd	Onderzoek	Aantal personen	Weersomstandigheden
15-12-2022	18.30 – 20.15	Vorstzwermen	1	-2 °C, licht bewolkt, droog, weinig wind
19-05-2023	21.00 – 23.30	kraam- en zomerverblijfplaatsen	5	14 °C, helder, droog, matige wind
24-05-2023*	21.15 – 23.45	kraam- en zomerverblijfplaatsen	2	12 °C, licht bewolkt, droog, matige wind
22-06-2023	03.15 – 05.30	kraam- en zomerverblijfplaatsen	5	16 °C, helder, droog, weinig wind
27-06-2023	21.45 – 00.15	kraam- en zomerverblijfplaatsen	5	17 °C, bewolkt, begin van bezoek lichte regen, daarna droog, weinig wind
08-08-2023	00.00 – 02.00	Balts-, paar- en zwermplaatsen	2	14 °C, half bewolkt, droog, weinig wind
30-08-2023	00.00 – 02.00	Balts-, paar- en zwermplaatsen	2	13 °C, half bewolkt, droog, weinig wind
11-09-2023	05.00 – 07.00	Balts-, paar- en zwermplaatsen	3	21 °C, helder, droog, windstil

* Extra bezoek i.v.m. ontoegankelijk terrein op 19-05-2023.

Resultaten

Vorstzwermonderzoek

Tijdens het onderzoek in de winter van 2022 zijn geen (verblijfplaatsen van) vleermuizen bij de bebouwing aangetroffen. Aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats wordt op basis van deze ronde niet verwacht en wordt op basis van de rondes in het najaar van 2023 uitgesloten. De resultaten van het najaarsonderzoek worden nader beschreven op pagina 4.

Kraam- en zomerverblijfplaatsen

Tijdens het onderzoek zijn zeven zomerverblijfplaatsen aangetroffen van gewone dwergvleermuis (tabel 2, figuur 2 en bijlage 1). Het betreft één verblijfplaats van drie individuen, twee verblijfplaatsen van twee individuen en vier verblijfplaatsen van één individu. Enkele van deze zomerverblijfplaatsen zijn in het najaar vermoedelijk ook in gebruik als paarverblijfplaats (tabel 2). Binnen het projectgebied zijn geen kraamverblijfplaatsen aangetroffen.

Notitie

Balts-, paar- en zwermplaatsen

Tijdens het nader onderzoek zijn drie baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen (tabel 2, figuur 2 en bijlage 1). Twee dieren vlogen voor de zuidgeoriënteerde gevel in het zuidelijk deel van het projectgebied. Eén dier vloog in, in het noordelijk deel van het projectgebied, waar zodoende een paarverblijf kon worden vastgesteld.

Van de andere twee baltsende dieren is tijdens het onderzoek geen interactie met de bebouwing waargenomen, waardoor geen specifieke paarverblijfplaats is vastgesteld. Alle geschikte verblijfplaatsen in de nabijheid van de paarterritoria vormen een potentiële paarverblijfplaats. Twee van de nabijgelegen zomerverblijfplaatsen worden naar verwachting gebruikt als paarverblijfplaats (tabel 2).

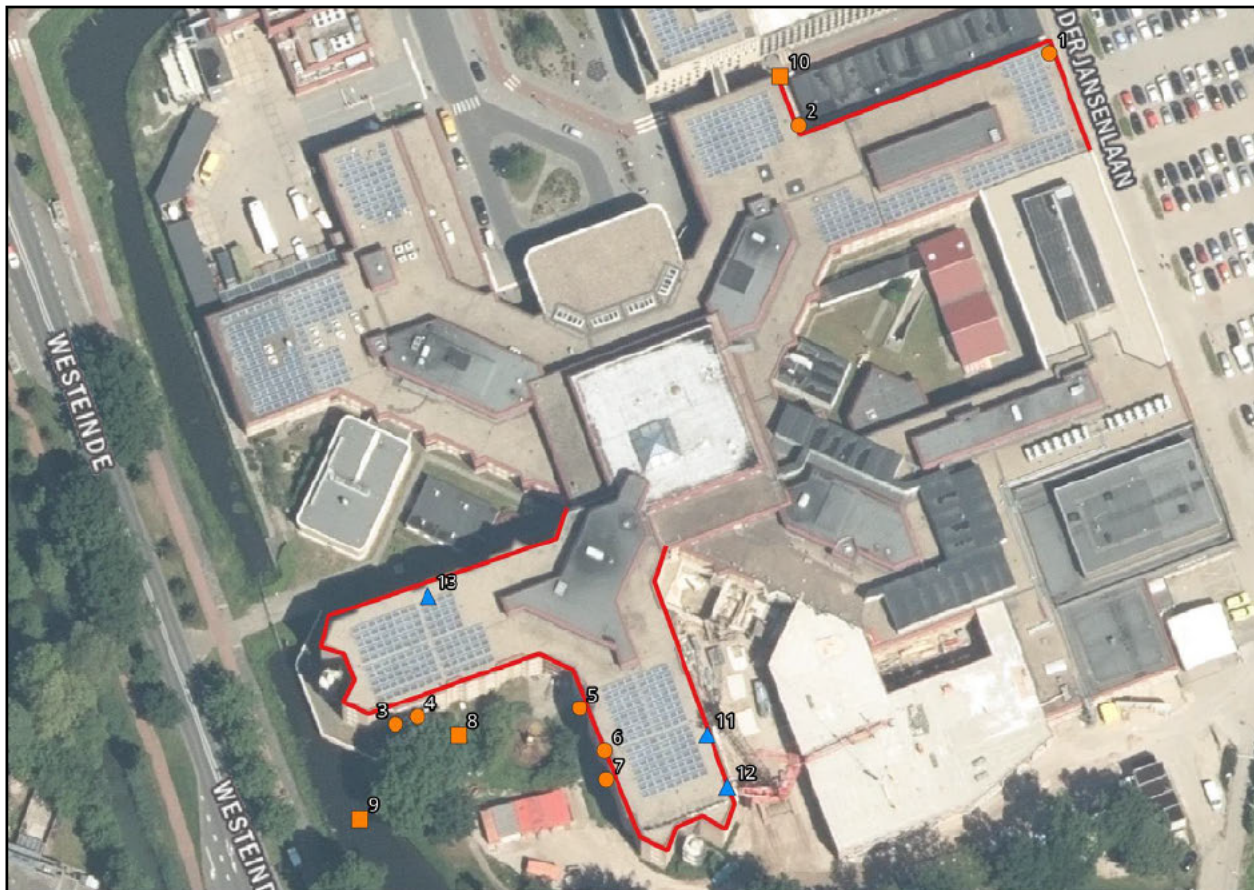
Tijdens het nader onderzoek zijn ook drie paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuizen aangetroffen (tabel 2, figuur 2 en bijlage 1). Deze liggen alle drie in het zuidelijke deel van het projectgebied. Twee zijn op de oostelijk georiënteerde gevel waargenomen, de andere is op de noordelijk georiënteerde gevel waargenomen. Allen riepen uit een open stootvoeg. In tegenstelling tot gewone dwergvleermuizen roepen ruige dwergvleermuizen veelal vanuit hun paarverblijfplaats. Hierdoor kan een exacte locatie van deze verblijfplaatsen worden aangewezen.

Tijdens het onderzoek in het najaar is geen zwermgedrag waargenomen dat duidt op een massawinterverblijfplaats. De aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats is uitgesloten.

Tabel 2 Aangetroffen verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis St. Jansdalziekenhuis.

#	Soort	Functie	Aantal dieren	Locatie
1	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats	2	Noordelijk deel projectgebied, op de oostelijke hoek van het gebouw, onder boeiboord.
2	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats (en paarverblijfplaats)	1	Noordelijk deel projectgebied. In de westelijke hoek van het gebouw, aantikkend boven middelste raam.
3	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats (en paarverblijfplaats)	1	Zuidelijk deel projectgebied, zuidelijk georiënteerde gevel. Twee invliegopeningen: stootvoeg onder 4 ^{de} raam vanaf onder in de hoek en stootvoeg onder 4 ^{de} dubbele raam van onder naast de hoek.
4	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats (en paarverblijfplaats)	3	Zuidelijk deel projectgebied, zuidelijk georiënteerde gevel, onder boeiboord tussen 2 ^e en 3 ^e bovenste raam.
5	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats	1	Zuidelijk deel projectgebied, westelijk georiënteerde gevel, exact uitvlieglocatie onbekend.
6	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats	2	Zuidelijk deel projectgebied, westelijk georiënteerde gevel, exacte uitvlieglocatie onbekend.
7	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats	1	Zuidelijk deel projectgebied, westelijk georiënteerde gevel, stootvoeg, 2 ^{de} raam van boven, middelste raam in inham.
8	Gewone dwergvleermuis	Paarterritorium	1	Zuidelijk deel projectgebied, baltsend voor zuidelijk georiënteerde gevel.
9	Gewone dwergvleermuis	Paarterritorium	1	Zuidelijk deel projectgebied, baltsend boven het water en voor zuidelijk georiënteerde gevel.
10	Gewone dwergvleermuis	Paarterritorium	1	Noordelijk deel projectgebied, voor noordelijk georiënteerde gevel.
11	Ruige dwergvleermuis	Paarverblijfplaats	1	Zuidelijk deel projectgebied, oostelijk georiënteerde gevel. In meest rechtse open stootvoeg onder bovenste raam, 5e dubbele raam vanaf de waterkant.
12	Ruige dwergvleermuis	Paarverblijfplaats	1	Zuidelijk deel projectgebied, oostelijk georiënteerde gevel. Rechts van het kleine raam op de hoek, vlak onder het grote raam, in de linker stootvoeg.
13	Ruige dwergvleermuis	Paarverblijfplaats	1	Zuidelijk deel projectgebied, noordelijk georiënteerde gevel. Exacte locatie onduidelijk, één van de bovenste stootvoegen.

Notitie

Figuur 2 Locaties aangetroffen zomerverblijfplaatsen (oranje cirkel) en baltslocaties (oranje vierkant) van gewone dwergvleermuis en paarverblijfplaats (blauwe driehoek) van ruige dwergvleermuis. Nummering komt overeen met tabel 2. Bron achtergrond: PDOK, 2023.

Effectbeoordeling

Om de gevels energetisch te verbeteren zullen deze worden afgepeld en worden voorzien van nieuwe gevelplaten. Hierdoor gaan zeven zomerverblijfplaatsen en drie paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis verloren. Ook gaan drie paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis verloren.

Advies en vervolgstappen

Gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis zijn beschermd onder artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming. Zonder het nemen van extra maatregelen worden bij het uitvoeren van de werkzaamheden dieren mogelijk verstoord, aangetast of gedood. Ook gaan vaste rust- en voortplantingsplaatsen verloren. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden is zodoende ontheffing noodzakelijk. Het aanvragen van een ontheffing gaat gepaard met het opstellen van een activiteitenplan, het nemen van mitigerende maatregelen en het aanbieden van zowel tijdelijke als permanente vervangende verblijfplaatsen.

Notitie

Ontheffing

Bij de ontheffingsaanvraag moet een activiteitenplan worden ingediend. Hierin wordt onderbouwd dat er geen alternatieven zijn, welk wettelijk belang de voorgenomen ontwikkeling heeft, welke maatregelen er worden getroffen om te voorkomen dat het initiatief schadelijk is voor individuele vleermuizen en/of de positieve staat van instandhouding van de betreffende soorten.

- Bij de ontheffingsaanvraag dient een onderbouwing (activiteitenplan) te worden meegestuurd waarin duidelijk wordt welke functie het projectgebied heeft voor vleermuizen, welke effecten optreden en op welke wijze effecten voorkomen worden. De beoordelingstermijn bij provincie Gelderland van een ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming is maximaal 26 weken (excl. mogelijke verlenging in verband met aanvullende vragen).
- Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de seizoensactiviteit van vleermuizen om verstoring in de meest kwetsbare perioden (kraam-, paar- en of overwinteringsperiode) te voorkomen.
- Voorafgaand aan de sloop- op renovatiewerkzaamheden is het noodzakelijk om de bestaande verblijfplaatsen ongeschikt te maken voor vleermuizen. Een vleermuisdeskundige kan vervolgens controleren of de verblijfplaatsen inderdaad niet langer in gebruik zijn.
- Ter vervanging van de te verwijderen verblijfplaatsen dienen vervangende (tijdelijke en permanente) verblijfplaatsen te worden gerealiseerd.
- Bij nieuwbouw of renovatie dienen in de nieuwe situatie permanente voorzieningen te worden aangebracht.

Geldigheidsduur vleermuisonderzoek

Tot slot wijzen wij u op de beperkte geldigheidsduur van het vleermuisonderzoek (zie kader 1). Het uitgevoerde vleermuisonderzoek is in deze situatie geldig tot mei 2026. Na deze periode dient het vleermuisonderzoek geactualiseerd te worden.

Kader 1: Geldigheidsduur vleermuisonderzoek

Vleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen en wisselen, behalve in de winter, regelmatig van verblijfplaats. Gezien dit mobiele karakter van vleermuizen is vleermuisonderzoek juridisch gezien slechts voor een bepaalde periode rechtsgeldig. Volgens het Ministerie van LNV zijn er geen richtlijnen hoe lang een vleermuisonderzoek 'houdbaar' is. Over het algemeen wordt voor de in deze situatie aangetroffen en te verwachten soorten een periode van drie jaar aangehouden.

Notitie

Bijlage 1 Locaties verblijfplaatsen.

Nummering van de verblijfplaatsen komt overeen met nummering in tabel 2.

Gebruikte afkortingen: ZV = zomerverblijfplaats, PV = paarverblijfplaats. GD = gewone dwergvleermuis. RD = ruige dwergvleermuis.

Notitie

Notitie

Notitie

